

žalúdka. Na tvári bol Š. tak dobitý, že ľavé oko mal celkom zapuchnuté a modré. Po tomto ho držali vo väzbe na polícii v Košiciach. Až keď mu oko odpuchlo, 19. 1. 1939 ho prepustili z väzby a poslali domov do Tepličian do Česko-Slovenskej republiky.

Ďalej na polícii v Košiciach bol uväznený č.-s. príslušník Ondrej H. z Beniakoviec, ktorý prišiel do Košíc legálnou cestou na 5-dňovú pohraničnú príležitostnú priepustku. Aj tohto sa na polícii vypytovali na veci vojenského rázu, pričom ho maďarskí detektívi obuškami tak zbili, že celé telo mal čierne. Pravú ruku mal úplne sčernalú.

Dňa 19. 1. 1939 priviedli na políciu v Košiciach mnoho miestnych košických Slovákov, ktorých zbili do úmoru. Prečo títo Slováci boli tak zbití, H. nevedel udať.

Nečitateľný podpis, v. r.
Poverený vedením stanice

AMZV ČR, PS II., kr. 327a, f. 4, č. 19996.

202

24. januára 1939. Revúca.

Okresný úrad posielal Krajiniskému úradu do Bratislavy list Slovákov z Jelšavy, adresovaný okresnému náčelníkovi, v ktorom sa sťažujú na národnostný útlak a na pomery na okupovanom území.

Pán okresný náčelník!

My, Slováci z Jelšavy obraciame sa k Vám ako k hlavnému politickému správcovi revúckeho okresu. Možno Vám to divne znie, že všetci Jelšavania si to nepriali, čo sa práve stalo. Predovšetkým zažehnajte rozhorčenie, ktoré ste iste chovali alebo chováte k našim občanom. Keby ste dnes prišli do Jelšavy, presvedčili by ste sa, či sa v Jelšave hovorí slovensky alebo maďarsky a či je Jelšava maďarská alebo slovenská.

V mene nás mladých a starších uvedomelých Slovákov sme sa rozhodli napísať tento list o nás, ktorí musíme žiť odseknuti hraničnou čiarou. My máme ešte nádej a chceme veriť, že takto nezostane.

Vy, pán okresný náčelník, poznáte, aké pomery vládli v Jelšave. Viete, že obyvateľstvo je slovenského pôvodu. Dnes tu nad nami vládnu cudzie živly – samozvanci – ktorí zneužívali práva za bývalého režimu. Nezakročilo sa proti nim dost' energicky. U nás chýbal kultúrny spolok pre pospolitých ľudí, ktorých oni dostali do svojho tábora a s ich podpismi behali po Komárne¹ a inde. Dnes tí pospolití ľudia vidia, že strúhali jarmo pre seba. Po Jelšave sa ozývajú hlasy: „Nie filérové balíky, ale prácu nám dajte!“ Na adresu tých – pre Vás známych predošlých agitátorov Maďarov a maďarónov pohrozili: „Vy budete stade utekať“. Preto si nemyslíte, že je tu všetko v poriadku. Tunajší vojenský veliteľ sa vyslovil, že má dojem, že Jelšava je nad 70 % slovenská. Letáky rozhadzované minulý týždeň, v ktorých sa vyzývali Slováci, aby sa zobudili, vyvolali veľký rozruch. Mnohí, čo ich čítali, hovorili: všetko, čo je v nich, je pravda. Ovšem Maďari, ktorí ešte dúfajú v lepšie, opovažujú sa tvrdiť, že na Slovensku je veľká drahota, avšak vždy sa nájde niekto, kto tieto cigánstvá vyvráti. Hovoria i to, že

nebudete mať z čoho žiť a hladom zahyniete. Istý maďarón, ktorý bol v Revúcej, hovoril, že u Vás je veľmi zle. Povedal slová: „Tam je len plač a škripanie zubov.“ My tomu neveríme a s nami už dnes ani mnohí iní.

Chceme sa dotknúť ešte jednej veci. My uvedomeli Slováci nedostávame prestup cez hranicu, i keď to vieme zdôvodniť. Zato však po Revúcej a celej hornej doline sa hemžia bývalí agitátori, maďarskí päťolizači, ktorých cesty budia v nás nedôveru. Tu zakročte! Lepšie strážte svoju samostatnosť! Vážte si ju, lebo Vy neviete – ale my, ktorí sme stratili slobodu vieme – ako si ju treba vážiť!

My Vás prosíme, aby prestalo Vaše rozhorčenie na nás nešťastných Slovákov z Jelšavy, lebo ako sme už spomenuli, nie všetci sme s radosťou prijali maďarské „oslobodenie“. A už mnohí z tých, ktorí zblúdili, našli opäť svoje miesto.

My mladí, ktorí na to, čo sa stalo, hľadíme so zaťatými päťami, vyzývame Vás, bojujte za nás! Všetmožne pracujte. Nenechajte nás dlho trpieť! Nedajte vyhasnúť nádeje na vyslobodenie!

Tunajší „Maďari“, ktorí sem prišli z Revúcej, ako aj jelšavskí páni, ktorí zasadli do úradov, behajú po Pešti a kde-kade, vraj chcú byť preložení. U nás to vzbudzuje nádej, že niečo vetria.

Istý vojenský hodnosťár sa dôverne vyslovil nášmu človeku v hostinci, že oni tu nie sú si istí. Možno ustúpia niekoľko kilometrov naspäť. Na otázku, či budú bojovať, povedal: „Za mestá a obce obývané Tótmí nebudú“. Vidíte, aká je mienka v armáde.

Naše mesto v noci neprestajne križujú hliadky po 10 mužoch. Teda strážia nás znamenite. Vy ako vplyvná osobnosť, informujte vedúcich slovenských činiteľov o týchto veciach. Chopte sa, pište články do novín a podľa možností bojujte za česť slovenských obcí, ktoré boli neprávom vzaté revúckemu okresu.

Z nášho kruhu žandári nám odniesli troch slovenských bratov. Dvoch učiteľov; Ž. U. a mladšieho Ch. Odniesli ich ako podozrivých z letákovkej akcie. Teraz sú vraj na výsluchu v Košiciach. Keď môžete, urobte pre nich potrebné kroky. My všetci Vás o to prosíme.

Neprestávajte v propagande v záujme slovenských krajov. My Vám chceme byť nápomocní vo Vašom zápase za nás.

Tu je medzi ľuďmi taká mienka, že to tak nemôže ostať a na jar sa niečo stane – vraj po Miškovec bude Slovensko (?). My si však v tejto nádeji veľa nezakladáme. Preto treba využiť túto neistú situáciu. Bolo by pozde mútiť vodu, keď je už pokoj. Dnes a do jari pište perom, v tlači i v rozhlase o krivdách páchaných na bratoch v Maďarsku, ktorí sú tu druhoradými občanmi. Uvediem príklad: Keď človek príde do úradu a pozdraví sa po slovensky, odpoveďou je iba odmeraný pohľad.

Nás, ktorí sa hrdo hlásime k svojej materčine, volajú nás a vraj sme aj označení ako magyar elenes (*protimaďarsky*), ale napriek tomu, že nás sledujú, nechabujeme.

Netrepežlivo čakáme na noviny, ktoré sa budú vydávať pre Slovákov tu na obsadenom území. Rozšírime ich čo v najväčšom počte. Postaráme sa, aby slovenčina nezmizla z našich ulíc.

Končiac poznamenávame, že tento list prenesie cez hranicu spoľahlivá osoba a bude daný na poštu v Lubeníku.

Nemajte nám za zle, že sme sa tak obširne rozpisali. Pred nedávnom sme písali list šéfovi propagandy Š. Machovi. Celý ho prečítali v rozhlase. Tešili sme sa tomu, lebo po prečítaní nám prisľúbili, že to, čo si v ňom prajeme, sa nám vyplní.

My chceme veriť a veríme a to právom, lebo pravda je na našej strane.

No príde, lebo prísť musí, ten deň súdu, keď pravda zvíťazí!

Vám, pán okresný náčelník, prajeme hodne zdravia a osobného šťastia v práci na národa roli dedičnej.

So slovenským pozdravom
Na stráž!

Jelšava 16. 1. 1939

Jelšavski Slováci

SNA, KÚ, kr. 305, č. 7303.

¹ V Komárne sa v dňoch 9. - 13. októbra 1938 uskutočnilo rokovanie medzi česko-slovenskou a maďarskou vládnu delegáciou o územných požiadavkách Maďarska.

203

25. január 1939, Trebišov

Správa okresného žandárskeho veliteľstva Okresnému úradu v Trebišove o priebehu a následkoch maďarského vojenského vpádu na obec Slanec.

Oznamujem, že dňa 19. 12. 1938 asi o 10 hod. 45 minút maďarské pohraničné vojsko v sile asi 300 mužov pod vedením podplukovníka Murányiho prepadlo obec Slanec a obsadilo územie obce až po železničnú trať východne od Slanca. Uvedeného dňa o 9. hodine maďarské ženy v Slanci sa strojili opäť demonštrovať, ako to už urobili 12., 13., 14., a 15. 12. 1938. Preto četníctvo a finančná stráž vyslali do obce spoločné hliadky na zamedzenie demonstrácie. Na západnom konci Slanca sa zišlo asi 40 žien, avšak četníctvo a finančná stráž ich rozohnali. O 10. hod. 40 minútach padli spoza hradu dve alebo tri rany, ktoré sa zdali ako výbuchy ručných granátov. Rany padli za sebou v krátkych časových intervaloch. Hneď nato začala strelba z pušiek a automatických pištoľí a objavilo sa maďarské vojsko postupujúce do obce z južnej, západnej a severnej strany. Na týchto stranách lesy siahajú až tesne k obci a maďarské vojsko mohlo sa nepozorovane priblížiť až k obci.

V tom čase príslušníci četníctva a finančnej stráže v počte 19 osôb boli rozptýlení hliadkovaním po obci, avšak hneď strelbou z pušiek sa postavili na odpor. Keď ale boli ohrozovaní strelbou zo všetkých strán a videli nepomernú presilu maďarského vojska, za pouličného boja ustupovali na východ k ceste vedúcej do obce Nové Mesto (*Slanské Nové Mesto*). Za tohoto ústupu maďarské vojsko z oboch strán na nich strieľalo. Keď za ústupu prišli na križovatku k potravinárskemu družstvu, práve sa tam maďarský vojak chystal strieľať s ľahkým guľometom na ustupujúcich četníkov a financov. Jozef Hrdina, dozorca finančnej stráže, priskočil k nemu, chytil guľomet a udel nim maďarského vojaka do hlavy. Avšak z malej vzdialenosti druhým maďarským vojakom bol strelený a zabitý. Ostatným príslušníkom četníctva a finančnej stráže sa podarilo ustúpiť až do obce Nové Mesto. Keď za Slancom ustupovali, od hradu na nich strieľali z ťažkých guľometov a tiež z návršia na železničnou traťou juhovýchodne od Slanca.

Pri ústupe bol do ruky ranený dozorca finančnej stráže Silvester Gajdošík a obvodný notár Ján Kulkovský tiež do ruky, ale ľahko.

Maďarské vojsko vykradlo četnícku stanicu, kde vzalo peniaze, zbrane, náboje a posteľ-